

מראי מקומות - ראש השנה

כו:

משום שאפילו במשכן עצמו אין לומדים את הדין שצריך להשתמש דוקא בשל טהורין, והעלה בצריך עיון. וברמ"א (או"ח סי' תקפו) כתב ששל בהמה טמאה פסול, וכתב **המשנה ברורה** בשם האחרונים שכיון שאין דין זה ברור, אם אין לו שופר אחרת יתקע בו ולא יברך.

ו. שוה היובל לראש השנה לתקיעות ולברכות

הקשה הטורי אבן, מה ענין ברכות, דהיינו מלכויות זכרונות ושופרות, ליום הכפורים של יובל, שהרי הענין של יום הכפורים של יובל הוא שחרור עבדים והשמטת קרקעות. וכתב, שמוכח שאף שאכן אין ענינם ליום הכפורים, אבל כיון שיש גזירה שוה, עושים כמו ראש השנה. והעיר שזה שלא כדברי התוספות שכתבו לגבי שופר כפוף, שאם הוא למצוה בעלמא משום שכל שיותר כפוף הוא כופף דעתו, אינו שייך ליום הכפורים, ולדברי הטורי אבן עושין הגזירה שוה אפילו במקום שאינו שייך כלל.

ובמסכת עבדים (להגר"ח קנייבסקי זצ"ל, קנין פירות אות ז') כתב, שלפי **התוספות לקמן** (כז) לא קשה כלל, שכתבו שלכאורה לא שייך כלל לומר 'זה היום תחלת מעשיך' ביום הכפורים, וכתבו שאומרים 'זה היום תחלת מעשיך' לא משום ברייתו של עולם, אלא משום שביום זה העולם נידון, וזה שייך גם ביום כיפור של יובל שהוקש לראש השנה, וכתב הגר"ח ש**מבואר בתוספות** שגם ביום כיפור של יובל העולם נידון, והוסיף שכן מבואר גם בריטב"א ובחידושי הר"ן, ולפי זה מובן שאומרים מלכויות זכרונות ושופרות ביום כפור של יובל שהרי העולם נידון בו.

ז. ושל כל השנה בפשוטין

הקשה הרשב"א, שלכאורה רבי לוי אינו כדעת שום תנא, שהרי תנא קמא שבמשנה אמר כפופין, וגם רבי יהודה לא משמע שחולק אלא בשל ראש השנה ושל יובל, ולא בשל תעניות. ותירץ, שמה שאמר לוי בפשוטין, היינו גם בפשוטין. עוד תירץ, שצריך להיות בפשוטין דוקא כדי שיהא ניכר שאינו אלא לכנופיא.

ח. מר סבר בראש השנה כמה דכייף

איניש דעתיה טפי מעלי

כתב הרש"ש שמדברי רש"י ותוספות משמע שלא גרסו לתיבת 'דעתיה', וכתב שמכאן סמך גדול לאלו המתפללין בראש השנה וביום הכיפורים בכריעה, והובא גם כן בתוספות בברכות (ב').

ט. ובתעניות כמה דכייף איניש דעתיה מעלי טפי

כתב המהרש"א שאין לגרוס 'וביום הכפורים', ועיין שם הטעם, וסיים שגם הגירסה 'בתעניות' קשה, והניח בצריך עיון.

א. ואיהו סבר מלתא דאיסורא קאמר ליה

פירש המהרש"א, ובמלתא דאיסורא, דהיינו ענין של עריות, לא שייך לשאול לו במה קבעך. וראה בערוך לנר מה שנתקשה בתירוץ הגמרא.

ב. לא הוו ידעי רבנן וכו'

ביאר המהרש"א, שלא ידעו חכמים מילים אלו, כיון שחכמים משתמשים לפעמים בלשון הפסוק או בלשון של שאר האנשים, ואפילו בלשון חכמים פעמים שאין משתמשים, ולכן לא היו יודעים מהו פירוש מילים הללו, אבל השפחה שהיתה מבית רבי, ידעה את פירושה.

ג. לא הוו ידעי רבנן מאי השלך על ה' יהבך וכו'

בהערה על ביאור הגר"א למשלי (ג, ה) הביא מה ששמע מפי הגר"א לבאר דברי הגמרא. שודאי לא שייך לומר שחכמים לא ידעו מה שהטייעא ידע. אלא ביאור הדברים, שהחכמים הסתפקו במדת הבטחון, האם יש לאדם לעשות בשכלו ויבטח בשם ה' שיעשה הטוב בעיניו או שאין להשען כלל על מעשיו ושכלו. ואמר, שמסתבר שצריך האדם לעשות כשכלו ולבטוח בה'. והוקשה להם לשון 'יהבך', שהיה צריך לומר 'צרכיך'. וכיון שראו שרבה בר בר חנה היה ראוי לו לבקש מהטייעא ליקח משאו, ולשלם לו עבור זה, ולמעשה הטייעא אמר לרבה בר חנה ליתן לו המשא, נמצא שאפילו מה שהאדם צריך לשלם עבורו לחבירו, שזה נקרא 'יהב', אם מן השמים הוא שיהיה לו הדבר, אזי אדרבה, יבקשו ממנו לעשות לו זאת.

ד. שופר של ראש השנה של יעל פשוט וכו'

למסקנת הגמרא, הלכה כרבי לוי שבראש השנה תוקעין בשל זכר כפוף, ונחלקו הראשונים כיצד ההלכה למעשה. דעת התוספות שכפוף מעכב, ואינו יוצא בשל יעל פשוט. והרא"ש (סי' א') הביא דעת הרמב"ן שכל השופרות כשרין חוץ משל פרה, ומצוה לכתחילה בכפופין, ומצוה מן המובחר ליקח של איל, כדי להזכיר לנו זכות עקידת יצחק.

אבל הרמב"ם (שופר פ"א ה"א) כתב, שכל השופרות פסולין חוץ מקרן הכבש. והראב"ד השיג עליו שהפריז על המדה, אלא מצוה בכפופין ואם תקע בשל יעל יצא, וכשיטת הרמב"ן. ובשו"ע (או"ח תקפ"ו, א') כתב שמצוותו בשל איל, וכפוף, ובדיעבד כל השופרות כשרים, בין פשוטים בין כפופים, ומצוה בכפופים יותר מבפשוטים [ולא משמע שהחילוק הוא בין לכתחילה לדיעבד, אלא שמצוה יותר בשל כפופין, ובמשנה ברורה שם כתב שכפופין של שאר המינים עדיף מפשוט של איל].

ה. שופר של ראש השנה בשל יעל פשוט וכו'

הר"ן (בדפיו) דן האם יכולים להשתמש בשל בהמה טמאה, וכמו בספר תורה ותפילין שצריך לעשותם בשל בהמה טהורה, לפי שצריך להיות מותר בפיך. וכתב שאין מזה ראייה ברורה,